

■ **Οργανωτική Επιτροπή Συνεδρίου**
Organizing Committee

Z o e G a v r i i l i d o u
A n g e l i k i E f t h y m i o u
E v a n g e l i a T h o m a d a k i
Penelope Kambakis-Vougiouklis

■ **Γραμματειακή Υποστήριξη**
Secretarial Support

Ioannis Anagnostopoulos
Maria Georganta
Polyxeni Intze
Nikos Mathioudakis
Lidija Mitits
Eleni Papadopoulou
Anna Sarafianou
Elina Chadjirapa

■ **ISBN 978-960-99486-7-8**

■ **Τυπογραφική επιμέλεια**

Νίκος Μαθιουδάκης
Ελένη Παπαδοπούλου
Ελίνα Χατζηπαπά

■ **Σχεδιασμός εξώφυλλου**

Νίκος Μαθιουδάκης

■ **Copyright © 2012**

Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης
Democritus University of Thrace

Εργαστήριο Σύνταξης, Μορφολογίας, Φωνητικής, Σημασιολογίας, *+Μόρφωση* ΔΠΘ
Laboratory of Syntax, Morphology, Phonetics, Semantics, *+MorPhoSE* DUTH

Διεθνές Συνέδριο Ελληνικής Γλωσσολογίας
International Conference of Greek Linguistics

www.icgl.gr

Η ΙΔΙΟΛΕΚΤΟΣ ΤΩΝ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΩΝ ΕΚΠΡΟΣΩΠΩΝ: ΠΡΟΚΑΤΑΡΚΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΣΤΟ ΚΕΙΜΕΝΙΚΟ ΕΙΔΟΣ ΤΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΣΥΝΤΑΚΤΩΝ

Γεωργία Φραγκάκη
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης,
Ελλάδα
efraga@phil.uoa.gr

ABSTRACT

Idiolect has not been extensively studied so far, since most studies focus on the language of social groups rather than individuals. This paper aims at exploring idiolectal variation in the speech of three Greek government press secretaries from two political parties. The data come from their briefings and were analyzed with corpus-linguistic methods. The lexicogrammatical choices of each speaker were identified through the analysis of keywords, clusters and concordances. It was found that the three speakers have specific linguistic preferences, which systematically relate to their idiolect, although further research is needed on the subject.

Λέξεις κλειδιά: γλωσσική ποικιλία, ιδιόλεκτος, κειμενικό είδος ενημέρωσης συντακτών, λέξεις-κλειδιά, λεξικά συμπλέγματα, σώματα κειμένων

1. Εισαγωγή

Η ιδιόλεκτος δεν έχει μελετηθεί εκτεταμένα στα ελληνικά, αλλά και στις άλλες γλώσσες, καθώς το ενδιαφέρον των ερευνητών έχει στραφεί κυρίως στην ανάλυση της γλώσσας που χρησιμοποιούν ομάδες ομιλητών (π.χ. εθνικές γλώσσες, διάλεκτοι, κοινωνιόλεκτοι) και όχι μεμονωμένα άτομα. Ως ιδιόλεκτος συνήθως θεωρείται ο ξεχωριστός τρόπος με τον οποίο μιλά και/ή γράφει κάθε άτομο. Έτσι, οι Leech και Short ορίζουν την ιδιόλεκτο ως «το γλωσσικό αποτύπωμα ενός συγκεκριμένου ατόμου, τα χαρακτηριστικά του λόγου του που το κάνουν να ξεχωρίζει από τους άλλους» (1981: 167), χρησιμοποιώντας τη μεταφορά του δακτυλικού αποτυπώματος, που είναι μοναδικό για κάθε άτομο. Οι Hatim και Mason πάλι θεωρούν ότι ιδιόλεκτος είναι «οι μη συνειδητές γλωσσικές συνήθειες κάθε ομιλητή» (1990: 10). Ο ορισμός αυτός θέτει το κριτήριο της μη συνειδητότητας, ενώ η παρουσίαση της ιδιολέκτου ως συνόλου γλωσσικών συνηθειών οδηγεί και στη θεώρησή της ως στοιχείου που μπορεί να διαφοροποιείται με την πάροδο του χρόνου. Την αντίληψη ότι η ιδιόλεκτος ενός ατόμου δεν μένει αμετάβλητη εκφράζει και ο Dittmar στο παρακάτω απόσπασμα: «ιδιόλεκτος είναι η γλώσσα κάθε ατόμου, η οποία, εξαιτίας των συνηθειών που έχει αποκτήσει και των υφολογικών στοιχείων της προσωπικότητάς του, διαφέρει από εκείνη άλλων ατόμων και σε διαφορετικές φάσεις της ζωής του παρουσιάζει, κατά κανόνα, εκφραστικά μέσα διαφορετικά ή με διαφορετική βαρύτητα χρήσης» (1996: 111). Ο Dittmar, όπως φαίνεται, αναγνωρίζει την επίδραση εξωτερικών παραγόντων στη διαμόρφωση και τη διαφοροποίηση της ιδιολέκτου. Μια προσπάθεια να καθοριστούν οι παράγοντες που επηρεάζουν τη διαμόρφωση της ιδιολέκτου γίνεται από την Hughes (1996: 67), η οποία υποστηρίζει ότι η ιδιόλεκτος υπόκειται σε διαλεκτικά (π.χ. τόπος καταγωγής, τόπος διαμονής), κοινωνικά (π.χ. οικογενειακή κατάσταση, μορφωτικό επίπεδο), βιολογικά (π.χ. ηλικία, φύλο, φυσική κατάσταση) και τυχαία στοιχεία (π.χ. συνομιλητές, θέμα συζήτησης, συναισθηματική κατάσταση). Η συσχέτιση της ιδιολέκτου με τα παραπάνω στοιχεία θέτει το ζήτημα των ορίων της ιδιολέκτου και της σχέσης της με άλλες μορφές γλωσσικής ποικιλίας όπως τη γεωγραφική, την κοινωνική και τη λειτουργική ποικιλία. Τέλος, άλλο ένα ζήτημα που προκύπτει στη βιβλιογραφία (βλ. Coulthard 2004: 431) είναι αν η ιδιόλεκτος αποτελεί χαρακτηριστικό μόνο των φυσικών ομιλητών μιας γλώσσας ή μπορεί να υπάρξει και σε μη φυσικούς ομιλητές μιας γλώσσας. Συμπερασματικά, στη έρευνα για την ιδιόλεκτο παραμένουν πολλά αναπάντητα θεωρητικά ερωτήματα. Παράλληλα, υπάρχει ανάγκη για τη μελέτη της ιδιολέκτου με εμπειρικό τρόπο, για να διερευνηθούν ζητήματα όπως ο βαθμός συνειδητότητας των

ομιλητών σε σχέση με τις συστηματικές γλωσσικές επιλογές τους, η πιθανή μεταβολή της ιδιολέκτου στη διάρκεια της ζωής ενός ατόμου κ.ά., υπό το φως συγκεκριμένων γλωσσικών δεδομένων.

Οι έρευνες για την ιδιόλεκτο που βασίζονται σε εμπειρικά δεδομένα έχουν συχνά διαφορετικούς στόχους και μεθοδολογία και αναφέρονται σε διαφορετικές πλευρές της γλώσσας. Ένα πεδίο που έχει μελετηθεί πιο εκτεταμένα στο πλαίσιο της λογοτεχνικής υφολογίας, κυρίως με παραδοσιακούς όρους αλλά και με τη μεθοδολογία των σωμάτων κειμένων (βλ. Louwarse 2004), είναι εκείνο της ιδιολέκτου ενός συγγραφέα ή ενός ήρωα λογοτεχνικού κειμένου (βλ. Leech & Short 1981). Σημαντική για τη μελέτη της ιδιολέκτου είναι και η συμβολή ερευνητών από το χώρο της δικαστικής γλωσσολογίας, οι οποίοι καλούνται συχνά για πρακτικούς σκοπούς να βοηθήσουν στην ταυτοποίηση του συγγραφέα αμφισβητούμενων κειμένων (βλ. Coulthard 2004). Η εισήγηση του ερευνητή σε αυτές τις περιπτώσεις βασίζεται συνήθως στη σύγκλιση ή την απόκλιση των λεξικογραμματικών επιλογών του συγγραφέα σε σχέση με άλλα κείμενα, όπως διαπιστώνεται με τη μεθοδολογία των σωμάτων κειμένων. Τέλος, η ιδιόλεκτος έχει μελετηθεί σε σχέση με την αναγνώριση του ομιλητή με βάση φωνητικές και προσωδιακές διαφορές (βλ. Weber et al. 2002, Gonet & Rózańska 2003). Ο στόχος στις έρευνες αυτές είναι καθαρά πρακτικός και συνδέεται με την ανάπτυξη υπολογιστικών εφαρμογών.

Οι πιο πρόσφατες έρευνες για την ιδιόλεκτο χρησιμοποιούν τη μεθοδολογία των σωμάτων κειμένων για τον εντοπισμό συστηματικών λεξικογραμματικών επιλογών συγκεκριμένων ατόμων (βλ. Barlow 2009, Mollin 2009). Στόχος τους είναι η ανάδειξη των γλωσσικών ιδιαιτεροτήτων των ατόμων, όχι σε κειμενικά είδη που κατεξοχήν συνδέονται με την υφολογική απόκλιση, αλλά κυρίως σε προφορικά κείμενα όπως ανακοινώσεις, ομιλίες στη Βουλή κ.ά. Η παρούσα έρευνα αντιμετωπίζει την ιδιόλεκτο με ανάλογο τρόπο στοχεύοντας στη μελέτη των λεξικογραμματικών επιλογών στα κείμενα τριών κυβερνητικών εκπροσώπων για τον εντοπισμό στοιχείων της ιδιολέκτου κάθε ομιλητή.

2. Δεδομένα και μεθοδολογία

Στόχος της έρευνας είναι η διερεύνηση των δυνατοτήτων που παρέχει η μεθοδολογία των σωμάτων κειμένων για τη μελέτη της ιδιολέκτου. Πιο συγκεκριμένα, επιχειρείται ο εντοπισμός λεξικογραμματικών επιλογών που είναι δυνατό να συνιστούν στοιχεία της ιδιολέκτου κάθε κυβερνητικού εκπροσώπου με τη χρήση ποσοτικών, στατιστικών και ποιοτικών δεδομένων. Τα δεδομένα της έρευνας περιλαμβάνουν απομαγνητοφωνημένα προφορικά κείμενα από την καθημερινή ενημέρωση των πολιτικών συντακτών και ανταποκριτών του ξένου Τύπου από τον κυβερνητικό εκπρόσωπο, τα οποία διακρίνονται σε ένα προσχεδιασμένο μέρος (το κείμενο των ανακοινώσεων που έχει προετοιμάσει ο κυβερνητικός εκπρόσωπος) και ένα απροσχεδιαστο (τις απαντήσεις του στα ερωτήματα των πολιτικών συντακτών). Θα πρέπει να επισημανθεί ότι τα δεδομένα προσφέρονται για τη σύγκριση του λόγου διαφορετικών ομιλητών και τον εντοπισμό των ιδιολεκτικών τους χαρακτηριστικών, καθώς παραμένουν σταθερές παράμετροι όπως η ιδιότητα του ομιλητή (κυβερνητικός εκπρόσωπος), το φύλο (άνδρες), το κειμενικό είδος (ενημέρωση συντακτών) και το επικοινωνιακό πλαίσιο (φυσικό και κοινωνικό σκηνικό, συμμετέχοντες, στόχοι κ.λπ.).

Οι κυβερνητικοί εκπρόσωποι των οποίων τα κείμενα μελετήθηκαν είναι οι Θεόδωρος Ρουσόπουλος, Ευάγγελος Αντώναρος και Γιώργος Πεταλωτής. Οι δύο πρώτοι υπήρξαν εκπρόσωποι της κυβέρνησης της Νέας Δημοκρατίας με πρωθυπουργό τον Κ. Καραμανλή και ο τελευταίος της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ με πρωθυπουργό τον Γ. Παπανδρέου. Συλλέχθηκαν δεδομένα από τους μήνες Αύγουστο και Σεπτέμβριο των ετών 2008, 2009 και 2010 για κάθε κυβερνητικό εκπρόσωπο αντίστοιχα. Έτσι, δημιουργήθηκαν τρία σώματα κειμένων, από τα οποία στη συνέχεια αφαιρέθηκαν οι ερωτήσεις των πολιτικών συντακτών ώστε να μελετηθεί η προσωπική συμβολή των εκπροσώπων. Στον Πίνακα 1 παρουσιάζεται ο αριθμός των λέξεων σε κάθε σώμα κειμένων πριν και μετά την αφαίρεση των ερωτήσεων.

Αριθμός λέξεων	Ρουσόπουλος	Αντώναρος	Πεταλωτής
Πλήρη κείμενα	35.849	31.852	34.494
Κείμενα χωρίς τις ερωτήσεις	22.424	22.480	22.056

Πίνακας 1 Μέγεθος σωμάτων κειμένων

Η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε περιλαμβάνει την κειμενική ανάλυση, με σκοπό την περιγραφή των χαρακτηριστικών του κειμενικού είδους της ενημέρωσης συντακτών και, κατ' επέκταση, τον προσδιορισμό του κοινού πλαισίου στο οποίο μπορεί να μελετηθεί η ιδιόλεκτος των κυβερνητικών εκπροσώπων. Επιπλέον, χρησιμοποιήθηκαν μεθοδολογικά εργαλεία των σωμάτων κειμένων και, συγκεκριμένα, με τη χρήση του υπολογιστικού εργαλείου WordSmith Tools 5.0 (Scott 2008),

εντοπίστηκαν αρχικά οι λέξεις-κλειδιά (keywords) ανά δύο σώματα κειμένων και τα λεξικά συμπλέγματα (clusters) τριών έως πέντε λέξεων με πάνω από πέντε εμφανίσεις σε κάθε σώμα κειμένων. Ο εντοπισμός των λέξεων-κλειδιών γίνεται συγκρίνοντας τη συχνότητα εμφάνισης όλων των τύπων ενός σώματος κειμένων με τη συχνότητα εμφάνισής τους σε ένα άλλο σώμα κειμένων. Η σύγκριση αυτή λαμβάνει υπόψη το μέγεθος των δύο σωμάτων κειμένων και αξιοποιεί στατιστικά τεστ όπως το χ^2 . Στον Πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται ορισμένες λέξεις-κλειδιά για το σώμα κειμένων του Αντώνη σε σύγκριση με εκείνο του Πεταλωτή, σύμφωνα με το WordSmith Tools. Οι λέξεις-κλειδιά εμφανίζονται στην πρώτη στήλη, ενώ η συχνότητά τους στο σώμα κειμένων του Αντώνη (αριθμητικά και σε ποσοστό) στη δεύτερη και τρίτη στήλη. Οι συχνότητες στην τέταρτη και πέμπτη στήλη αφορούν το συγκρινόμενο σώμα κειμένων, δηλαδή εκείνο του Πεταλωτή.

Λέξη-κλειδί	Συχνότητα (Αντώνη)	%	Συχνότητα (Πεταλωτής)	%	Σπουδαιότητα	P value
επίσης	25	0,11	1		27,09	0,0000001917
πυροσβεστικά	18	0,08	0		24,59	0,0000007062
άλλωστε	23	0,10	1		24,52	0,0000007342
πέρα	8	0,04	40	0,18	-23,98	0,0000009713
ώστε	20	0,09	63	0,29	-24,34	0,0000008045
έτσι	15	0,07	55	0,25	-25,17	0,0000005218

Πίνακας 2 Λέξεις-κλειδιά από τη σύγκριση δύο σωμάτων κειμένων (Αντώνη-Πεταλωτής)

Όπως φαίνεται στον Πίνακα 2, οι λέξεις-κλειδιά μπορεί να είναι λεξικοί (π.χ. *πυροσβεστικά*), αλλά και γραμματικοί τύποι (π.χ. *επίσης*, *άλλωστε*). Οι λέξεις-κλειδιά με μεγαλύτερο λεξικό περιεχόμενο, όπως θα φανεί στην ανάλυση των δεδομένων, συνήθως προσφέρουν στοιχεία για το θέμα των κειμένων που μελετώνται. Αντίθετα, λέξεις-κλειδιά με γραμματική λειτουργία αποτελούν συχνά ένδειξη ύψους και επομένως μπορούν να μελετηθούν ως πιθανά στοιχεία της ιδιολέκτου των ομιλητών. Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι οι λέξεις-κλειδιά που υπολογίζει το πρόγραμμα είναι δυνατόν να είναι θετικές ή αρνητικές. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, οι τρεις πρώτες λέξεις-κλειδιά του Πίνακα 2 είναι θετικά σημαντικές, αφού εμφανίζουν ιδιαίτερα υψηλή (στατιστικά σημαντική) συχνότητα εμφάνισης στο σώμα κειμένων του Αντώνη σε σχέση με το σώμα κειμένων του Πεταλωτή, ενώ οι τρεις επόμενες (με το αρνητικό πρόσημο) είναι αρνητικά σημαντικές, καθώς εμφανίζουν ιδιαίτερα χαμηλή συχνότητα εμφάνισης στο πρώτο σώμα κειμένων σε σχέση με το δεύτερο. Όσο μεγαλύτερος είναι ο αριθμός στη στήλη *Σπουδαιότητα* τόσο πιο σημαντική είναι η λέξη-κλειδί. Στην τελευταία στήλη του Πίνακα 2 παρουσιάζεται το p value, ο βαθμός δηλαδή στον οποίο η σπουδαιότητα κάθε λέξης-κλειδιού μπορεί να μην υπολογίζεται σωστά. Η πιθανότητα αυτή είναι πάρα πολύ χαμηλή στα δεδομένα που μελετήθηκαν, αν ληφθεί υπόψη ότι έως και 0,05 (δηλαδή 5% πιθανότητα να γίνεται λανθασμένος υπολογισμός) θεωρείται αποδεκτό για τις κοινωνικές επιστήμες (Scott 2008). Συμπερασματικά, οι λέξεις-κλειδιά ανά δύο σώματα κειμένων, δηλαδή οι λέξεις που είναι στατιστικά σημαντικές λόγω της συγκριτικά υψηλής ή χαμηλής συχνότητάς τους, αξίζει να μελετηθούν, καθώς είναι δυνατόν να προσφέρουν σημαντικά στοιχεία για τις προτιμήσεις κάθε ομιλήτη.

Επιπλέον, η ανεύρεση των λεξικών συμπλεγμάτων (βλ. Φέρλας 2011 για τα ελληνικά), τα οποία ορίστηκαν στην παρούσα έρευνα ως ακολουθίες τριών έως πέντε συνεχόμενων λέξεων με πέντε εμφανίσεις και πάνω σε κάθε σώμα κειμένων, μπορεί να συμβάλει στη μελέτη των προτιμήσεων των κυβερνητικών εκπροσώπων, όχι πια σε μεμονωμένους τύπους (όπως συμβαίνει με τις λέξεις-κλειδιά), αλλά σε μεγαλύτερα τμήματα λόγου. Στον Πίνακα 3 παρουσιάζονται τα συχνότερα λεξικά συμπλέγματα στο σώμα κειμένων του Ρουσόπουλου. Στην τρίτη και τέταρτη στήλη δίνεται η συχνότητα εμφάνισής τους, ενώ στις δύο τελευταίες στήλες αναφέρεται ο αριθμός των κειμένων στα οποία εμφανίζονται.

A/A	Λεξικό σύμπλεγμα	Συχνότητα	%	Κείμενα	%
1	ό τι αφορά ¹	36	0,16	11	84,62
2	της Νέας Δημοκρατίας	29	0,13	10	76,92
3	Σε ό τι	28	0,12	9	69,23
4	Σε ό τι αφορά	28	0,12	9	69,23
5	αυτό το οποίο	25	0,11	10	76,92
6	Οικονομίας και Οικονομικών	18	0,08	7	53,85
7	σε αυτή την	18	0,08	9	69,23

¹ Ο τύπος *ό τι* λόγω του κόμματος υπολογίζεται από το λογισμικό ως δύο λέξεις, εξού και η παρουσία στον Πίνακα των σχετικών λεξικών συμπλεγμάτων.

8	πολύ καλά ότι	15	0,07	8	61,54
9	δεν μπορεί να	14	0,06	5	38,46
10	ό τι αφορά το	14	0,06	7	53,85
11	τι αφορά το	14	0,06	7	53,85
12	Δεν έχω να	13	0,06	7	53,85
13	Παρακαλώ τις ερωτήσεις	12	0,05	12	92,31
14	Παρακαλώ τις ερωτήσεις σας	12	0,05	12	92,31
15	Σε ό τι αφορά το	12	0,05	7	53,85

Πίνακας 3 Λεξικά συμπλέγματα στο σώμα κειμένων του Ρουσόπουλου

Είναι εμφανές ότι τα λεξικά συμπλέγματα μπορεί να αποτελούν ακολουθίες λέξεων με νόημα (π.χ. της *Νέας Δημοκρατίας*, *Παρακαλώ τις ερωτήσεις σας*) ή όχι (π.χ. *σε αυτή την, πολύ καλά ότι*). Επίσης, ορισμένα λεξικά συμπλέγματα μπορεί να συναπαρτίζουν ευρύτερα συμπλέγματα: π.χ. τα συμπλέγματα *ό τι αφορά*, *Σε ό τι*, *Σε ό τι αφορά*, *ό τι αφορά το*, *τι αφορά το* αποτελούν μέρη του συμπλέγματος *Σε ό τι αφορά το*, που εμφανίζεται 12 φορές στα μισά περίπου κείμενα του σώματος κειμένων. Τέλος, η μελέτη των λέξεων-κλειδιών και των λεξικών συμπλεγμάτων συμπληρώνεται με στοιχεία από την ευρύτερη χρήση τους, όπως διαπιστώνονται σε συμφραστικούς πίνακες (concordances).

3. Ανάλυση δεδομένων

Η πρώτη εικόνα που δημιουργείται από τη συγκριτική μελέτη των λέξεων-κλειδιών στο σώμα κειμένων των τριών κυβερνητικών εκπροσώπων είναι ότι περισσότερες λέξεις-κλειδιά εμφανίζονται κατά τη σύγκριση των σωμάτων κειμένων του Αντόναρου και του Ρουσόπουλου με εκείνο του Πεταλωτή (32 και 24 λέξεις-κλειδιά αντίστοιχα). Αντίθετα, η σύγκριση των κειμένων του Ρουσόπουλου με τον Αντόναρο δεν παράγει μεγάλο αριθμό λέξεων-κλειδιών (μόνο 14). Τα στοιχεία αυτά επισημαίνουν ότι ο λόγος των δύο εκπροσώπων της κυβέρνησης της Νέας Δημοκρατίας παρουσιάζει περισσότερες ομοιότητες, ενώ ο λόγος του Πεταλωτή, μάλλον αποκλίνει σε σχέση με τους άλλους δύο.

Εκτός από τις γλωσσικές επιλογές που είναι πιθανό να αποτελούν στοιχεία ιδιολέκτου, στις λέξεις-κλειδιά και στα λεξικά συμπλέγματα συγκαταλέγονται και τύποι που συνδέονται με το θέμα των κειμένων. Έτσι, στο σώμα κειμένων του Ρουσόπουλου λέξεις-κλειδιά όπως *ψηφοδέλτιο* και *βουλευτής* συνδέονται με ένα ζήτημα της επικαιρότητας που είχε προκύψει από μια ψηφοφορία στη Βουλή. Ανάλογα, στον Αντόναρο λέξεις-κλειδιά αποτελούν λέξεις όπως *πυρκαγιές*, *ζημιές*, *αεροσκάφη*, *πυροσβεστικά*, που συνδέονται με τις πυρκαγιές του καλοκαιριού του 2009. Τέλος, στο σώμα κειμένων του Πεταλωτή οι θεματικές λέξεις-κλειδιά *μεγάλες* και *αλλαγές* συνεμφανίζονται σε αρκετά λεξικά συμπλέγματα (π.χ. *τις μεγάλες αλλαγές*, *μεγάλες αλλαγές που*). Είναι μάλιστα ιδιαίτερα ενδιαφέρον ότι, όπως φαίνεται από τον σχετικό συμφραστικό πίνακα, της σύνταξης *μεγάλες αλλαγές* προηγούνται πολύ συχνά ρήματα σε πρώτο πληθυντικό όπως *υλοποιούμε*, *κάνουμε*, *πετύχουμε*, *ασχολούμαστε*, *προχωράμε* (πρβλ. ενότητα 3.3 για την προτίμηση του Πεταλωτή στην αντωνυμία πρώτου πληθυντικού προσώπου).

3.1 Μακροδομικά στοιχεία

Όπως προκύπτει από την κειμενική ανάλυση, οι ενημερώσεις συντακτών εμφανίζουν την εξής δομή:

- α) άνοιγμα (περιλαμβάνει χαιρετισμό, σε αρκετές περιπτώσεις σε συνδυασμό με ευχές)
- β) κείμενο ενημέρωσης από τον κυβερνητικό εκπρόσωπο (προσχεδιασμένος λόγος)
- γ) μεταβατική φράση
- δ) ερωτήσεις πολιτικών συντακτών και απαντήσεις κυβερνητικού εκπροσώπου (απροσχεδιαστος λόγος)
- ε) κλείσιμο (περιλαμβάνει ευχαριστίες ή/και ευχές ή χαιρετισμό).

Από τα παραπάνω δομικά μέρη της ενημέρωσης συντακτών το άνοιγμα, η μεταβατική φράση και το κλείσιμο αποτελούνται συνήθως από στερεότυπες εκφράσεις, που προσφέρονται για σύγκριση. Πράγματι, οι τρεις κυβερνητικοί εκπρόσωποι χρησιμοποιούν στη συντριπτική πλειονότητα των κειμένων το ίδιο λεξικό σύμπλεγμα *Παρακαλώ τις ερωτήσεις σας* ως μεταβατική φράση από το τμήμα της ενημέρωσης στο τμήμα των ερωταπαντήσεων. Το σύμπλεγμα αυτό, επομένως, φαίνεται να χαρακτηρίζει το κειμενικό είδος της ενημέρωσης συντακτών.

Αντίθετα, στο άνοιγμα και στο κλείσιμο της ενημέρωσης συντακτών εμφανίζεται αρκετή ποικιλία. Πιο συγκεκριμένα, ο Ρουσόπουλος συνηθίζει στο άνοιγμα να χρησιμοποιεί τον τύπο *Χαίρετε*, ο Αντώναρος κυρίως χρησιμοποιεί τον χαιρετισμό *Καλημέρα*, αλλά και *Γεια σας*, *Καλησπέρα σας* και ο Πεταλωτής *Καλό μεσημέρι*. Οι χαιρετισμοί αυτοί ορισμένες φορές συνοδεύονται από ευχές (π.χ. *Χαίρετε και καλή εβδομάδα*, *Καλημέρα και καλό μήνα*). Στο κλείσιμο επίσης υπάρχει ποικιλία, καθώς οι Ρουσόπουλος και Αντώναρος συνηθίζουν να κλείνουν με ευχαριστίες (*Σας ευχαριστώ*), οι οποίες ορισμένες φορές συνδυάζονται με ευχές, ενώ ο Πεταλωτής άλλοτε κλείνει με χαιρετισμό (*Καλό απόγευμα*) και άλλοτε με ευχαριστίες (*Σας ευχαριστώ*), ενώ μία φορά κλείνει μόνο με ευχή (*Καλό Σαββατοκύριακο*).

3.2 Οργανωτικά στοιχεία

Ως προς τα οργανωτικά στοιχεία του λόγου των κυβερνητικών εκπροσώπων ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι δείκτες λόγου και οι αναφορικές εκφράσεις. Αρκετοί δείκτες λόγου ή μέρη τους εμφανίζονται ως λέξεις-κλειδιά ή ως λεξικά συμπλέγματα στα τρία σώματα κειμένων. Πιο συγκεκριμένα, τα *επίσης* και *άλλωστε* αποτελούν λέξεις-κλειδιά για το σώμα κειμένων του Αντώναρου σε σχέση με εκείνο του Πεταλωτή (σπουδαιότητα 27,09 και 24,52 αντίστοιχα), ενώ στατιστικά σημαντική είναι η χρήση του δείκτη λόγου *λοιπόν* από τον Ρουσόπουλο σε σχέση με τον Πεταλωτή (σπουδαιότητα 45,78).² Επιπλέον, ο Ρουσόπουλος συνηθίζει να χρησιμοποιεί το λεξικό σύμπλεγμα *Σε κάθε περίπτωση* ως δείκτη παραχώρησης, κάτι που συμβαίνει σπανιότατα στα κείμενα του Αντώναρου και ποτέ στα κείμενα του Πεταλωτή. Τέλος, ο Πεταλωτής χρησιμοποιεί συστηματικά τα λεξικά συμπλέγματα *Από εκεί και πέρα* (30 εμφανίσεις) για να δηλώσει την παραχώρηση και *Για/γι' αυτό ακριβώς* (14 εμφανίσεις) για να δηλώσει τη σχέση αιτίου-αποτελέσματος, τα οποία παρουσιάζουν είτε ελάχιστες είτε μηδενικές εμφανίσεις στα κείμενα των άλλων. Ένα ακόμη σύμπλεγμα το οποίο χρησιμοποιεί ο Πεταλωτής 22 φορές, αλλά δεν εμφανίζεται σε κανένα κείμενο των Ρουσόπουλου και Αντώναρου, είναι το *Πρώτα απ'από όλα*. Συνολικά, ο Πεταλωτής εμφανίζεται να αποκλίνει περισσότερο συγκρινόμενος με τους άλλους δύο κυβερνητικούς εκπροσώπους, οι οποίοι δεν εμφανίζουν τόσο έντονες διαφορές.

Επιπλέον, οι κυβερνητικοί εκπρόσωποι χρησιμοποιούν δύο βασικές αναφορικές εκφράσεις (*Σε ό,τι αφορά* + άρθρο ή *στο/στη* και *Όσον αφορά* + άρθρο ή *στο/στη*), με διαφορετική όμως συχνότητα. Ο Ρουσόπουλος προτιμά τη δομή *Σε ό,τι αφορά* + άρθρο (35 εμφανίσεις), την οποία οι άλλοι δύο χρησιμοποιούν μόνο μία φορά ο καθένας. Από την άλλη, οι Αντώναρος και Πεταλωτής χρησιμοποιούν συχνότερα τη δομή *Όσον αφορά* + άρθρο ή *στο/στη* (15 και 10 φορές αντίστοιχα). Οι αναφορικές φράσεις είναι ιδιαίτερα σημαντικές στο λόγο των κυβερνητικών εκπροσώπων, διότι αποτελούν βασικά στοιχεία δομής των απαντήσεων τους στους πολιτικούς συντάκτες. Ο κειμενικός αυτός ρόλος φαίνεται από λεξικά συμπλέγματα που συνδυαζόμενα δημιουργούν φράσεις όπως: *Όσον αφορά (σ)το πρώτο/δεύτερο σκέλος (της ερώτησής σας)*, οι οποίες εμφανίζονται κυρίως στην αρχή της απάντησης ή σε σημεία μετάβασης σε άλλο θέμα. Επομένως, ως προς τις αναφορικές φράσεις και οι τρεις εκπρόσωποι έχουν σχετικά ξεκάθαρο στίγμα, με τον Ρουσόπουλο να αποκλίνει από τους άλλους δύο.

3.3 Πρόσωπο

Η μελέτη κυρίως των λέξεων-κλειδιών, αλλά και των λεξικών συμπλεγμάτων έδειξε ότι η χρήση του προσώπου είναι σημαντική για τη διάκριση του λόγου των κυβερνητικών εκπροσώπων. Συγκεκριμένα, ο Πεταλωτής ξεχωρίζει από τους άλλους δύο λόγω της συστηματικής χρήσης του πρώτου πληθυντικού προσώπου. Όπως φαίνεται στους Πίνακες 4 και 5, ο τύπος *εμείς* αποτελεί λέξη-κλειδί στο σώμα κειμένων του Πεταλωτή σε σχέση με τα άλλα δύο σώματα κειμένων.

Λέξη-κλειδί	Συχνότητα (Ρουσόπουλος)	%	Συχνότητα (Πεταλωτής)	%	Σπουδαιότητα	P value
Εμείς	6	0,03	55	0,25	-46,40	0,000000000

Πίνακας 4 Βαθμός σπουδαιότητας του τύπου *εμείς* στα σώματα κειμένων των Ρουσόπουλου και Πεταλωτή

² Έχει μάλιστα ενδιαφέρον ότι σε 7 από τις 47 εμφανίσεις του *λοιπόν* ο Ρουσόπουλος το χρησιμοποιεί στη δομή *Άρα, λοιπόν*.

Λέξη-κλειδί	Συχνότητα (Αντώνναρος)	%	Συχνότητα (Πεταλωτής)	%	Σπουδαιότητα	P value
εμείς	11	0,05	48	0,22	-25,83	0,0000003692
Εμείς	8	0,04	55	0,25	-40,41	0,0000000000

Πίνακας 5 Βαθμός σπουδαιότητας του τύπου *εμείς* στα σώματα κειμένων των Αντώνναρου και Πεταλωτή

Η χρήση αυτή του *εμείς* από τον Πεταλωτή αναφέρεται κυρίως στην κυβέρνηση, προσδίδοντας μια αίσθηση συλλογικότητας στη λειτουργία της. Και οι άλλοι δύο εκπρόσωποι χρησιμοποιούν την αντωνυμία *εμείς* με αυτή τη λειτουργία, αλλά πολύ σπανιότερα. Αξίζει μάλιστα να σημειωθεί η χρήση της σε αρχή πρότασης (με κεφαλαίο), όπου εμφανίζεται με υψηλό βαθμό σπουδαιότητας στο λόγο του Πεταλωτή. Σε αυτή τη χρήση συχνή είναι η δομή *Εμείς είμαστε αυτοί που* (5 εμφανίσεις), με την οποία παρουσιάζονται οι επιλογές και οι στόχοι της κυβέρνησης και δηλώνεται η ταυτότητά της, κάτι που θα ήταν αναμενόμενο για μια νέα κυβέρνηση και όχι για μια κυβέρνηση που έχει ήδη διανύσει ένα χρόνο θητείας.

Ενδιαφέρουσα είναι και η συχνότητα χρήσης του τύπου *μας*, ο οποίος εμφανίζεται με βαθμό σπουδαιότητας 58,82 στα κείμενα του Πεταλωτή σε σχέση με εκείνα του Ρουσόπουλου. Η συχνότητα του *μας* είναι στατιστικά σημαντική στα κείμενα των Αντώνναρου και Πεταλωτή, οι οποίοι όμως δεν τον χρησιμοποιούν με τον ίδιο ακριβώς τρόπο, όπως φαίνεται από τα λεξικά συμπλέγματα. Έτσι, και οι δύο χρησιμοποιούν τα λεξικά συμπλέγματα *της χώρας μας*, *η χώρα μας*, *τη χώρα μας*, στα οποία το *μας* αναφέρεται σε όλους τους Έλληνες, ενώ ο Πεταλωτής χρησιμοποιεί και συμπλέγματα όπως *τους στόχους μας*, όπου το *μας* αναφέρεται στην κυβέρνηση. Αντίθετα, στο σώμα κειμένων του Ρουσόπουλου λέξεις-κλειδιά αποτελούν τύποι όπως *μου* και *σας*, οι οποίοι εμφανίζονται σε λεξικά συμπλέγματα όπως *επιτρέψτε μου να*, *Σας θυμίζω ότι*, *που σας είπα*.

Η διάσταση του προσώπου εμφανίζεται και στο ρήμα *κάνω*, που στον τύπο *κάνουμε* αποτελεί λέξη-κλειδί στα κείμενα του Πεταλωτή, ενώ στον τύπο *κάνω* στα κείμενα των Ρουσόπουλου και Αντώνναρου. Ο τύπος *κάνουμε* αναφέρεται και πάλι στην κυβέρνηση και στις ενέργειες στις οποίες προβαίνει, ενώ το *κάνω* αποτελεί μέρος λεξικών συμπλεγμάτων που σχετίζονται με τη γλωσσική πράξη της άρνησης απάντησης προς τους συντάκτες (π.χ. στον Αντώνναρο *Δεν έχω να κάνω* και στον Ρουσόπουλο *κάνω κανένα σχόλιο*). Ανάλογη είναι και η χρήση του *έχω* σε λεξικά συμπλέγματα από τον Αντώνναρο και τον Ρουσόπουλο.

Ο Πεταλωτής χρησιμοποιεί το πρώτο πληθυντικό πρόσωπο για να αναφερθεί στην κυβέρνηση και με τα λεξικά συμπλέγματα *γνωρίζουμε πολύ καλά* (10 εμφανίσεις) και *γνωρίζουμε πάρα πολύ καλά* (9 εμφανίσεις). Αντίθετα, ο Ρουσόπουλος χρησιμοποιεί το σύμπλεγμα *γνωρίζετε πολύ καλά* (18 εμφανίσεις), με το οποίο μεταθέτει την ευθύνη στο πρόσωπο του συντάκτη που έχει υποβάλει την ερώτηση, καθώς προϋποθέτει ότι, αν και ο δημοσιογράφος γνωρίζει το θέμα, επιμένει να πιέζει τον κυβερνητικό εκπρόσωπο, προσδοκώντας την είδηση.

3.4 Τροπικότητα

Η τροπικότητα εκφράζεται με ποικιλία μέσω από τους κυβερνητικούς εκπροσώπους. Ιδιαίτερα σημαντική είναι η χρήση του τροπικού επιρρήματος *φυσικά* από τον Πεταλωτή, το οποίο μάλιστα εμφανίζεται ως λέξη-κλειδί με υψηλό βαθμό σπουδαιότητας (-66,02 σε σχέση με τον Ρουσόπουλο και -50,36 σε σχέση με τον Αντώνναρο). Ανάλογη λειτουργία έχει και το λεξικό σύμπλεγμα *είναι γνωστό ότι* (9 εμφανίσεις). Με τα στοιχεία αυτά ο Πεταλωτής εκφράζει τη βεβαιότητά του για τα γεγονότα, η οποία όμως δεν βασίζεται σε συγκεκριμένα δεδομένα, αλλά εμφανίζεται ως αυτονόητη και κοινώς αποδεκτή. Αντίθετα, ο Ρουσόπουλος και ο Αντώνναρος χρησιμοποιούν το λεξικό σύμπλεγμα *δεν πρόκειται να* (12 και 11 εμφανίσεις αντίστοιχα) με το οποίο εκφράζουν την προσωπική τους βεβαιότητα για αυτά στα οποία αναφέρονται. Συχνή είναι η χρήση του λεξικού αυτού συμπλέγματος στη γλωσσική πράξη της άρνησης απάντησης, όπως επισημαίνεται στην επόμενη ενότητα.

3.5 Γλωσσικές πράξεις

Το κειμενικό είδος της ενημέρωσης συντακτών οδηγεί τους κυβερνητικούς εκπροσώπους στην επιτέλεση συγκεκριμένων γλωσσικών πράξεων όπως αυτές της τοποθέτησης, της άρνησης απάντησης, της υπενθύμισης με στόχο την απόκρουση και της έκφρασης διαφωνίας. Με βάση τα δεδομένα, η γλωσσική πράξη της υπενθύμισης με στόχο την απόκρουση παρουσιάζεται στο λόγο και των τριών εκπροσώπων, η γλωσσική πράξη της άρνησης απάντησης εμφανίζεται μόνο στα κείμενα των

Ρουσόπουλου και Αντώνη και οι γλωσσικές πράξεις της τοποθέτησης και της διαφωνίας εμφανίζονται μόνο στα κείμενα του Αντώνη και του Πεταλωτή αντίστοιχα.

Η συχνότερη δομή που χρησιμοποιείται από τον Αντώνη για τη δήλωση τοποθέτησης είναι το λεξικό συμπλέγμα *θα ήθελα επίσης να*. Το συμπλέγμα αυτό συμμετέχει με παραλλαγές σε ευρύτερες δομές με την εναλλαγή στοιχείων με παρόμοια σημασία: *θα ήθελα (επίσης) να κάνω (μια σύντομη/μια αναλυτικότερη) αναφορά, θα ήθελα (επίσης) να αναφερθώ/αναφέρω, (Επίσης), θα ήθελα (όμως/επίσης) να (σας) πω (για μία ακόμη φορά) (κάτι/ότι)*.

Οι δύο εκπρόσωποι κυβέρνησης της Νέας Δημοκρατίας εμφανίζουν πολύ συχνά στο λόγο τους δομές που επιτελούν τη γλωσσική πράξη της άρνησης απάντησης. Στον Πίνακα 6 παρουσιάζονται τα λεξικά συμπλέγματα με περισσότερες από πέντε εμφανίσεις στο σώμα κειμένων των δύο εκπροσώπων, καθώς και οι ευρύτερες φράσεις στις οποίες συμμετέχουν.

Ρουσόπουλος	Αντώνης
(δεν θα/έχω να/πρόκειται να) κάνω κανένα σχόλιο	δεν έχω να κάνω (απολύτως) κανένα σχόλιο
δεν έχω να προσθέσω (κάτι περισσότερο)	δεν έχω να προσθέσω κάτι (άλλο/παραπάνω)
	δεν έχω να (σας) πω (κάτι/κάτι άλλο/τίποτε/κάτι παραπάνω)
	Ό,τι είχα να πω (για το θέμα/γι' αυτό το θέμα, το είπα/το έχω πει)

Πίνακας 6 Λεξικά συμπλέγματα και ευρύτερες δομές για τη γλωσσική πράξη της άρνησης απάντησης

Όπως φαίνεται, ο Αντώνης εμφανίζει μεγαλύτερη ποικιλία τρόπων με τις οποίες εκφράζει την άρνηση απάντησης σε σχέση με τον Ρουσόπουλο. Χρησιμοποιεί επίσης σταθερά τη δομή *δεν έχω να*, ενώ ο Ρουσόπουλος επιλέγει και άλλες δομές, όπως *δεν θα, δεν πρόκειται να*. Επιπλέον, η κοινή δομή *δεν έχω να προσθέσω* ακολουθείται στην περίπτωση του Αντώνη κυρίως από το *κάτι* (το οποίο σπανιότερα μπορεί να εμφανίζεται ως *κάτι άλλο ή κάτι παραπάνω*), ενώ στην περίπτωση του Ρουσόπουλου από τη φράση *κάτι περισσότερο*. Οι επιλογές αυτές εμφανίζουν υψηλό βαθμό συστηματικότητας, χωρίς μάλιστα να επηρεάζουν το νόημα του κειμένου, αφού είναι σχεδόν συνώνυμες. Στα δεδομένα του Αντώνη εμφανίζονται με υψηλή συχνότητα και οι δομές με τον τύπο *πω (δεν έχω να πω, ό,τι είχα να πω)*. Αντίθετα, ο Ρουσόπουλος χρησιμοποιεί τον τύπο *πω* πολύ σπάνια και σε μεγαλύτερη ποικιλία δομών όπως *δεν θα/μπορώ να/πρόκειται να πω (κάτι/τίποτε/τίποτα περισσότερο)*.

Αντίθετα από τη γλωσσική πράξη της άρνησης απάντησης, η υπενθύμιση με στόχο την απόκρουση εμφανίζεται στα κείμενα και των τριών εκπροσώπων. Στον Πίνακα 7 περιλαμβάνονται τα λεξικά συμπλέγματα με περισσότερες από πέντε εμφανίσεις σε κάθε σώμα κειμένων, καθώς και οι ευρύτερες φράσεις στις οποίες χρησιμοποιούνται για τη συγκεκριμένη γλωσσική πράξη.

Ρουσόπουλος	Αντώνης	Πεταλωτής
Σας θυμίζω ότι		
	όπως σας είπα	Σας είπα ότι Σας ανέφερα ότι
γνωρίζετε πολύ καλά ότι		
Έχω ήδη απαντήσει		
(το έχω/έχουμε) πει πάρα πολλές φορές	επαναλαμβάνω για μια ακόμη φορά (σας) το έχω πει και άλλες φορές (και/σας το) λέω για μια ακόμη φορά	(το έχουμε/έχει/είχα) πει πολλές φορές

Πίνακας 7 Λεξικά συμπλέγματα και ευρύτερες δομές για τη γλωσσική πράξη της υπενθύμισης με στόχο την απόκρουση

Όπως φαίνεται, οι τρεις κυβερνητικοί εκπρόσωποι χρησιμοποιούν διαφορετικά μέσα για να εκφράσουν τη γλωσσική πράξη της υπενθύμισης με στόχο την απόκρουση. Ο Ρουσόπουλος χρησιμοποιεί, μεταξύ άλλων, τα λεξικά συμπλέγματα *Σας θυμίζω ότι, γνωρίζετε πολύ καλά ότι, Έχω ήδη απαντήσει*, ενώ οι Αντώνης και Πεταλωτής τα *όπως σας είπα* και *Σας είπα ότι, Σας ανέφερα ότι* αντίστοιχα. Και οι τρεις χρησιμοποιούν μια παρόμοια δομή με τον τύπο *πει*, η οποία όμως εμφανίζεται συστηματικά με διαφορετικό τρόπο: στα κείμενα του Ρουσόπουλου εμφανίζεται ως *(το έχω/έχουμε) πει πάρα πολλές φορές*, στα κείμενα του Αντώνη ως *(σας) το έχω πει και άλλες φορές* και στα κείμενα του Πεταλωτή *(το έχουμε/έχει/είχα) πει πολλές φορές*. Για άλλη μία φορά το περιεχόμενο των εκφράσεων είναι σχεδόν το ίδιο, αλλά οι δομές είναι διαφορετικές *(πάρα πολλές φορές, και άλλες φορές, πολλές φορές)*. Ο Αντώνης χρησιμοποιεί επιπλέον ανάλογες δομές με τα ρήματα *επαναλαμβάνω* και *λέω* στον ενεστώτα και τη φράση *για μια ακόμη φορά*.

Η έκφραση της συχνότητας σε αυτού του είδους τις φράσεις έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τον εντοπισμό των ιδιολεκτικών στοιχείων των κυβερνητικών εκπροσώπων. Το στοιχείο αυτό επιβεβαιώνεται από τη μελέτη και λιγότερο συχνών δομών για τη δήλωση της ίδιας γλωσσικής πράξης. Έτσι, ο Ρουσόπουλος επιμένει στη χρήση της δομής *πάρα πολλές φορές* και στις σπανιότερες στα δεδομένα φράσεις *Έχω απαντήσει/εκφράσει την άποψή μου πάρα πολλές φορές, έχουμε επαναλάβει πάρα πολλές φορές*, ενώ ο Αντώναρος φαίνεται να χρησιμοποιεί σχετικά συχνά το επίρρημα *επανειλημμένως* ή *επανειλημμένα* σε φράσεις όπως *το έχω πει επανειλημμένως, Έχω πει επανειλημμένα ότι, Έχω τοποθετηθεί (σε αυτό/γι' αυτό το θέμα) επανειλημμένα/επανειλημμένως*.

Τέλος, η γλωσσική πράξη της διαφωνίας βρέθηκε να δηλώνεται μόνο στα κείμενα του Πεταλωτή με το λεξικό σύμπλεγμα *δεν έχει καμία σχέση* σε ευρύτερες φράσεις όπως η εξής: *Πρώτα απ' όλα δεν έχει καμία σχέση το ένα με το άλλο*.

4. Συμπεράσματα

Η μελέτη των σωμάτων κειμένων δείχνει ότι οι κυβερνητικοί εκπρόσωποι εμφανίζουν συστηματικές προτιμήσεις στο λόγο τους, οι οποίες στις περισσότερες περιπτώσεις διαφέρουν μεταξύ τους. Ομοιότητες εμφανίζονται σε στοιχεία που σχετίζονται με το κειμενικό είδος, όπως η χρήση της στερεότυπης μεταβατικής έκφρασης *Παρακαλώ τις ερωτήσεις σας*. Ενδιαφέρον είναι ότι, παρόλο που ακολουθούν με συνέπεια τις συμβάσεις του κειμενικού είδους, παρουσιάζουν συστηματικές διαφοροποιήσεις σε επιμέρους επιλογές (λ.χ. στις φράσεις για το άνοιγμα).

Ο λόγος των εκπροσώπων της κυβέρνησης της Νέας Δημοκρατίας παρουσιάζει συγκριτικά περισσότερες ομοιότητες, όπως φαίνεται και από τον ιδιαίτερα μικρό αριθμό λέξεων-κλειδιών. Επιπλέον, ο Ρουσόπουλος και ο Αντώναρος φαίνεται να ακολουθούν παρόμοια στρατηγική στη χρήση του προσώπου ή στις γλωσσικές πράξεις που συνήθως επιτελούν. Χαρακτηριστικό είναι ότι μόνο για αυτούς βρέθηκαν λεξικά συμπλέγματα και ευρύτερες δομές για τη γλωσσική πράξη της άρνησης απάντησης. Οι ομοιότητες αυτές είναι πιθανό να προέρχονται από την κοινή κυβερνητική γραμμή την οποία υπηρετούν, κάτι που χρειάζεται περαιτέρω έρευνα.

Το σημαντικότερο όμως εύρημα είναι ότι οι τρεις κυβερνητικοί εκπρόσωποι εμφανίζουν ιδιολεκτικές προτιμήσεις στη χρήση λεξιλογίου και ειδικότερα λεξικών συμπλεγμάτων (π.χ. *λοιπόν – επίσης, άλλωστε – πρώτα απ' από όλα, σε ό,τι αφορά – όσον αφορά*). Στην έρευνα αυτή η ανάλυση επικεντρώθηκε σε γραμματικούς τύπους και κατηγορίες, όπως δείκτες λόγου, αναφορικές εκφράσεις, τροπικότητα κ.ά., η χρήση των οποίων είναι πιθανόν να είναι λιγότερο συνειδητή σε σχέση με τη χρήση λ.χ. λεξικών τύπων. Είναι ιδιαίτερα σημαντικό, επομένως, ότι οι κυβερνητικοί εκπρόσωποι εμφανίζουν συστηματικές προτιμήσεις σε τέτοιου είδους στοιχεία. Παράλληλα, η χρήση διαφορετικών λεξικών συμπλεγμάτων από κάθε κυβερνητικό εκπρόσωπο για τη δήλωση ίδιων γλωσσικών πράξεων υποδεικνύει ότι ακόμα και όταν ο ομιλητής έχει ως στόχο την επιτέλεση της ίδιας λειτουργίας μπορεί να κάνει συστηματικές γλωσσικές επιλογές, που μάλιστα εδώ αποκλίνουν από τις επιλογές που έχουν κάνει άλλα δύο άτομα με την ίδια ιδιότητα σε μια ανάλογη επικοινωνιακή κατάσταση.

Αξιίζει να σημειωθεί ότι ένας περιορισμός της έρευνας αποτελεί το ότι τα δεδομένα έχουν απομαγνητοφωνηθεί από τη Διεύθυνση Πληροφόρησης της Γενικής Γραμματείας Ενημέρωσης και Επικοινωνίας. Η μη διαθεσιμότητά τους ως προφορικών κειμένων δεν επιτρέπει να ελεγχθεί η ποιότητα της απομαγνητοφώνησης. Παρ' όλα αυτά, ο εντοπισμός τμημάτων λόγου που εμφανίζουν στοιχεία προφορικότητας αποτελεί σχετικά ασφαλή ένδειξη για την αυθεντικότητα των κειμένων. Επιπλέον, η μελέτη περισσότερων κειμένων των ομιλητών θα μπορούσε να προσφέρει τη βάση για περισσότερο ακριβή στατιστικά αποτελέσματα. Παράλληλα, η επισημείωση των σωμάτων κειμένων για μέρη του λόγου θα έδινε τη δυνατότητα ανεύρεσης των γραμματικών συνάψεων, κάτι που δεν επιτυγχάνεται εύκολα με την απλή παρατήρηση των δεδομένων. Η σύγκριση των ιδιολεκτικών στοιχείων των ομιλητών με άλλα δεδομένα από το ίδιο κειμενικό είδος, με κείμενα της ίδιας κομματικής προέλευσης, αλλά και με ένα γενικό σώμα κειμένων ή δεδομένα από τον παγκόσμιο ιστό θα ωφελούσε επίσης τα αποτελέσματα αυτής της προκαταρκτικής έρευνας. Τέλος, σε ένα μεγαλύτερο σώμα κειμένων ενδιαφέρουσα θα ήταν και η συγκριτική μελέτη του προσχεδιασμένου λόγου των κυβερνητικών εκπροσώπων (κείμενο ανακοινώσεων) με τον απροσχεδιαστο λόγο στις απαντήσεις τους στους πολιτικούς συντάκτες για την ανεύρεση πιθανών διαφορών στην ιδιόλεκτο των ομιλητών.

Η μελέτη περισσότερων κειμένων των τριών ομιλητών, καθώς και η σύγκρισή τους με άλλα δεδομένα είναι απαραίτητη για να προσδιορίσουμε ασφαλέστερα ποια στοιχεία μπορεί να αποτελούν χαρακτηριστικά της ιδιολέκτου των ομιλητών. Στο άρθρο αυτό παρουσιάζεται μια προκαταρκτική έρευνα, η οποία, με αφετηρία τη συχνότητα εμφάνισης και τις στατιστικά σημαντικές διαφορές στη συχνότητα εμφάνισης κυρίως γραμματικών τύπων και λεξικών συμπλεγμάτων, επιχειρεί να εντοπίσει γλωσσικά πεδία στα οποία εμφανίζεται ιδιολεκτική διαφοροποίηση (π.χ. οργανωτικά στοιχεία,

πρόσωπο, τροπικότητα, γλωσσικές πράξεις). Έρευνες για την ιδιόλεκτο στα αγγλικά έχουν εντοπίσει διαφορές ανάμεσα σε ομιλητές σε ορισμένα από αυτά τα πεδία. Για παράδειγμα, η Johnstone (2009: 38-39, 42-43), ακολουθώντας διαφορετική μεθοδολογία από αυτή που παρουσιάζεται εδώ, εντοπίζει στο πεδίο της τροπικότητας (βεβαιότητα, αυθεντία) ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά της ιδιολέκτου της ομιλήτριας που μελετά. Ανάλογα, ο Barlow (2009), ο οποίος μελετά το λόγο πέντε κυβερνητικών εκπροσώπων του Λευκού Οίκου χρησιμοποιώντας τη μεθοδολογία των σωμάτων κειμένων, επισημαίνει ότι υπάρχουν διαφορές ανάμεσά τους ως προς τη συχνότητα χρήσης της αντωνυμίας του πρώτου πληθυντικού προσώπου. Παρ' όλες τις ομοιότητες αυτές, είναι απαραίτητη περαιτέρω έρευνα με εμπειρικά δεδομένα για να οδηγηθούμε σε ασφαλή συμπεράσματα.

Για να προσδιοριστεί η ιδιόλεκτος εμπειρικά, αλλά και να θεμελιωθεί θεωρητικά, είναι αναγκαίο να διευκρινιστεί η σχέση της με άλλες μορφές γλωσσικής ποικιλίας (λ.χ. τις κοινωνιολέκτους), να συσχετιστεί με δεδομένα από τη συνήθη γλωσσική χρήση και να συνδεθεί με ρητορικές στρατηγικές ομάδων στις οποίες ανήκει ο ομιλητής. Για παράδειγμα, δεν είναι δυνατόν να υποστηριχθεί ότι η στατιστικά σημαντική προτίμηση του Πεταλωτή στη χρήση της αντωνυμίας πρώτου πληθυντικού προσώπου αποτελεί αποκλειστικό στοιχείο της ιδιολέκτου του, εάν δεν μελετηθούν κείμενα του πρωτοπυργού, στελεχών της κυβέρνησης κ.λπ. της ίδιας περιόδου, για να αποκλειστεί η πιθανότητα να πρόκειται για ρητορική στρατηγική που έχει επιλέξει συνολικά η κυβέρνηση. Παρομοίως, η προτίμηση του Ρουσόπουλου στη δομή *Σε ό,τι αφορά* + άρθρο σε σχέση με τη δομή *Όσον αφορά* + άρθρο ή *στο/στη*, την οποία χρησιμοποιούν συχνότερα οι Αντώνιος και Πεταλωτής μπορεί να αναλυθεί περαιτέρω με την αναζήτηση των δύο αυτών δομών στο Σώμα Ελληνικών Κειμένων, ένα γενικό σώμα κειμένων περίπου 30 εκατομμυρίων λέξεων. Όπως προκύπτει από την αναζήτηση, η δομή *Σε ό,τι αφορά* εμφανίζεται υποδιπλάσιες φορές σε σχέση με το *Όσον αφορά*. Ο Ρουσόπουλος δηλαδή επιλέγει ένα στοιχείο που αποκλίνει από τη συνήθη χρήση και άρα από τις γλωσσικές αναμονές των ομιλητών, κάτι που μπορεί να οδηγήσει στην ευκολότερη αναγνώριση της ιδιολέκτου του ομιλητή αυτού. Βέβαια, ο προσδιορισμός της δομής αυτής ως στοιχείου της ιδιολέκτου του Ρουσόπουλου προϋποθέτει την ανάλυση της χρήσης της σε σχέση με άλλα κειμενικά είδη και περιστάσεις επικοινωνίας, αλλά και της χρήσης της από ποικίλες κοινωνικές ομάδες.

Συμπερασματικά, η μεθοδολογία των σωμάτων κειμένων, η οποία προσφέρει τη δυνατότητα ποσοτικής και ποιοτικής ανάλυσης πλήθους δεδομένων, επιτρέπει να μελετηθούν ιδιολεκτικά χαρακτηριστικά που αφορούν τη συστηματική χρήση λεξικογραμματικών δομών για τη δήλωση παρόμοιων λειτουργιών και σημασιών. Με τον τρόπο αυτό εντοπίζονται στοιχεία της ιδιολέκτου των ομιλητών που μπορεί να μην είναι εμφανή με μια ανάλυση που περιορίζεται σε μεμονωμένα λεξικά στοιχεία και δεν εξετάζει μεγαλύτερα τμήματα του λόγου (λ.χ. λεξικά συμπλέγματα και φράσεις). Επιπλέον, τα δεδομένα από την ενημέρωση των πολιτικών συντακτών στα οποία στηρίχθηκε η έρευνα είναι κατάλληλα για τη μελέτη της ιδιολέκτου, καθώς η διατήρηση της επικοινωνιακής περιστασης και της ιδιότητας των ομιλητών ως σταθερών στοιχείων έδωσε τη δυνατότητα να μελετηθούν οι ιδιαιτερότητες στο λόγο τους. Τέτοιου είδους γλωσσικά δεδομένα πολιτικού λόγου θέτουν ζητήματα που αφορούν τη σχέση της ιδιολέκτου με το συγκεκριμένο κειμενικό είδος, τις ρητορικές στρατηγικές που ακολουθούν οι ομιλητές ή η κυβέρνηση την οποία εκφράζουν, την κατασκευή της ταυτότητας της κυβέρνησης ή του πολιτικού κόμματος στο οποίο ανήκουν κ.λπ., τα οποία θα μπορούσαν να αποτελέσουν θέματα προς διερεύνηση σε επόμενες μελέτες. Το παρόν άρθρο επιχειρεί να προτείνει μια μεθοδολογία για την προσέγγιση της ιδιολέκτου, η οποία μπορεί να συμπληρωθεί και με άλλου είδους μεθοδολογικές προσεγγίσεις, όπως με συνεντεύξεις για την καταγραφή των απόψεων των ίδιων των ομιλητών και τη διερεύνηση των αντιλήψεων του κοινού για τις ιδιαιτερότητες στο λόγο τους (πρβλ. Johnstone 2009).

Βιβλιογραφία

- Barlow, Michael. 2009. "Individual usage: A corpus-based study of idiolects". Paper presented at the 34th International Laud Symposium, 15-18 March 2010, University of Koblenz/Landau.
- Coulthard, Malcolm. 2004. "Author identification, idiolect, and linguistic uniqueness". *Applied Linguistics* 25(4):431-447.
- Dittmar, Norbert. 1996. "Explorations in idiolects". In *Theoretical Linguistics and Grammatical Description: Papers in honour of Hans-Heinrich Lieb*, edited by Sackmann, Robin and Monika Budde, 109-128. Amsterdam/Philadelphia: Benjamins.
- Gonet, Wiktor, and Katarzyna Róžańska. 2003. "Vowel quality in the idiolects of four BBC World News Presenters". *Speech and language technology. Papers, Reports and Technical Notes* 7:53-70.
- Hatim, Basil, and Ian Mason. 1990. *Discourse and the Translator*. London/New York: Longman.

- Hughes, Rebecca 1996. *English in Speech and Writing. Investigating Language and Literature*. London/New York: Longman.
- Johnstone, Barbara. 2009. "Stance, style, and the linguistic individual". In *Stance: Sociolinguistic Perspectives*, edited by Alexandra Jaffe, 29-52. Oxford: Oxford University Press.
- Leech, Geoffrey, and Michael Short. 1981. *Style in Fiction. A Linguistic Introduction to English Fictional Prose*. London/New York: Longman.
- Louwerse, Max M. 2004. "Semantic variation in idiolect and sociolect: Corpus linguistic evidence from literary texts". *Computers and the Humanities* 38:207-221.
- Mollin, Sandra. 2009. "'I entirely understand' is a Blairism: The methodology of identifying idiolectal collocations". *International Journal of Corpus Linguistics* 14(3):330-355.
- Scott, Mike. 2008. *WordSmith Tools, version 5*. Liverpool: Lexical Analysis Software.
- Φέρλας, Αντώνιος-Έκτωρ. (2011). Ο προκατασκευασμένος λόγος στα Ελληνικά και Αγγλικά. Μια μελέτη βασισμένη σε σώματα κειμένων με προεκτάσεις στη διδασκαλία της γλώσσας. Διδακτορική διατριβή. Πανεπιστήμιο Αθηνών.
- Weber, Frederick, Linda Manganaro, Barbara Peskin, and Elizabeth Shriberg. 2002. "Using prosodic and lexical information for speaker identification". *Proceedings of the International Conference on Acoustics, Speech, and Signal Processing (ICASSP 2002)*, 141-144.